

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM
VAZIRLIGI

QARSHI MUHANDISLIK IQTISODIYOT INSTITUTI

“Tasdiqlayman”
Qarshi muhandislik iqtisodiyot instituti
rektori O.SH.Bazarov
2022 yil.

MOLIYAVIY HISOBOT TAHLILI

fanining

O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:	400000	-	Biznes, boshqaruv va huquq
Ta'lim sohasi:	410000	-	Biznes va boshqaruv
Ta'lim yo'nalishi:	70410101	-	Buxgalteriya hisobi (tarmoqlar va sohalar bo'yicha)
	70410102	-	Audit (tarmoqlar va sohalar bo'yicha)

Qarshi-2022 y

Fan/modul kodi SS. 336 FISA 141 06	O'quv yili 2022-2023	Semestr 1	ECTS-kreditlar 4	
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari	
Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	60	Mustaqil ta'lim (soat)	60
Moliyaviy hisobot tahlili			Jami yuklama (soat)	120

I.Fanning mazmuni

Fanni o'qitishdan maqsad - tadbirkorlik subektlarining maqsadli boshqaruvi yuzasidan moliyaviy hisobotlarni tahlil etishning nazariy, uslubiy, tashkiliy, amaliy va ilmiy asoslarini o'rgatishdan hamda ularni amaliyotda tatbiq etish ko'nikmasini hosil qilishdan iborat.

II.Asosiy nazariy qism (maruza mashg'ulotlari)

III.Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Moliyaviy hisobot tahlilining nazariy asoslari

Mavzu bo'yicha nashr qilingan adabiyotlarning nazariy tahlili va amaliyotdagi muammolar. Moliyaviy hisobot tahlili fanning predmeti, obyekti, maqsadi, mazmuni, tamoyillari va uni amalga oshirish bosqichlari. Moliyaviy qarorlar qabul qilishda va moliya - xo'jalik faoliyatiga baho berishda moliyaviy hisobot tahlilining muhimligi va o'ziga xos jihatlari. Moliyaviy hisobotdan foydalanuvchilar va ularning axborotga bo'lgan ehtiyojlari: tahlil subyektlari, ularning qiziqishlari va manfaatlari. Moliyaviy hisobot tahlilida qo'llaniladigan usullar: gorizontal, vertikal, trend, koeffitsientlar, qiyosiy, omilli tahlil. Moliyaviy hisobot tahlil natijalarini umumlashtirish va rasmiylashtirish tartibi. Moliyaviy hisobot tahlilining nazariy asoslari bo'yicha ilmiy-nazariy va amaliy tavsiyalarni ishlab chiqish.

2-mavzu. Moliyaviy axborotlarni taqdim etish

Mavzu bo'yicha nashr qilingan adabiyotlarning nazariy tahlili va amaliyotdagi muammolar. Moliyaviy hisobot tuzish va taqdim etishning konseptual asosi. Moliyaviy hisobot tahlilining axborot taminoti va uning tarkibi. Moliyaviy hisobot elementlari, ularni ta'riflash, e'tirof etish va o'lchash. Moliyaviy hisobotlarni taqdim etish tartiblari va shakllari. Moliyaviy hisobotlarni xalqaro standartlarga transformatsiyalashuvi va tahlil. Moliyaviy hisobot ko'rsatkichlari tahlilida kuzatiladigan kamchiliklar.

3-mavzu. Buxgalteriya balans va moliyaviy holat tahlili

Tadbirkorlik subektlarining maqsadli boshqaruvida buxgalteriya balans va moliyaviy holat tahlilining o'zaro bog'liqligi. Buxgalteriya balansining muhim

elementlarini tahlil qilishning uslubiy asoslari va yo'llari. Buxgalteriya balansini gorizontal, vertikal tahlilining amaliy jihatlari. Buxgalteriya balans lixividligi va to'lov layoqatini tahlili. Moliyaviy barqarorlik tahlili. Iqtisodiy nochorlik tahlili.

4-mavzu. Foyda va zararlarni tahlili

Mavzu bo'yicha nashr qilingan adabiyotlarning nazariy tahlili va amaliyotdagi muammolar. Xo'jalik yurituvchi subyektning moliya xo'jalik faoliyati natijaviyligini baholash va tahlil. Xarajat-hajm-foyda aloqadorligini tahlili. Aktivlar, tushum, foyda ko'rsatkichlarining o'sishini baholash. Marginal foyda tahlili. Asosiy faoliyat natijasini tahlili. Soliq to'loviga qadar natija tahlili. Sof foyda tahlili. Rentabellik tahlili.

5-mavzu. Pul oqimlari tahlili va uning kutilishlarini bashoratlash

Tadbirkorlik subektlarining pul mablag'lari va ularning ekvivalentlarini jalb etish qobiliyatini baholash va tahlil etishning zaruriy jihatlari, o'ziga xos xususiyatlari. Pul mablag'lari tushumi va chiqimi bo'yicha ko'rsatkichlarning qiyosiy tahlili. Pul oqimlarining to'g'ri va egrri usuldagi tahlili. Pul oqimlari o'zgarishiga ta'sir qiluvchi omillar tahlili va kelgusi pul oqimlarini bashoratlash.

6-mavzu. Xususiy kapital to'g'risidagi hisobot ma'lumotlari asosida o'z mablag'lari manbasining tahlili

Mavzu bo'yicha nashr qilingan adabiyotlarning nazariy tahlili va amaliyotdagi muammolar. Xususiy kapital (o'z mablag'lari) to'g'risidagi hisobot va uning tarkibiy tuzilishi tahlili. Xususiy kapital to'g'risidagi hisobot ko'rsatkichlarining dinamik va omilli tahlili.

7-mavzu. Investitsiyalar va investitsion faoliyat tahlili

Investitsiyalar va investitsion faoliyat tahlilining zarurligi, o'ziga xos xususiyatlari. Investitsion faoliyatning moliyaviy tahlili. Investitsion faoliyat samaradorligini baholash usullari. Mahalliy va xorijiy investitsiyalar tahlili. Investitsiyalangan kapital qaytirm va rentabellik tahlili. Modernizatsiyalash va diversifikatsiyalash jarayonlarining korxonaga investitsion faoliyatiga ta'siri tahlili. Innovatsion jarayonlarning korxonaga investitsion faoliyatiga ta'siri tahlili.

8-mavzu. Moliyaviy hisobot tahlili asosida tadbirkorlik subyektlari moliyaviy holatiga kompleks baho berish

Moliyaviy holatni kompleks baholash uslubiyoti. Xo'jalik yurituvchi subyektlar moliyaviy holatiga kompleks baho berishda o'rganiladigan ko'rsatkichlar tizimi. Xo'jalik yurituvchi subyektlarning iqtisodiy va moliyaviy salohiyati samaradorligini oshirish yuzasidan moliyaviy holatiga kompleks baho berish. Moliyaviy hisobot ma'lumotlari asosida korxonaga moliyaviy holatini reyting baholash. Korxonaning moliyaviy-xo'jalik faoliyati samaradorligini

oshirish yo'llari.

9-mavzu. Moliyaviy hisobotlarni tahlil qilishda axborot

texnologiyalaridan foydalanish va ularning dasturiy ta'minoti

Moliyaviy hisobot tahlilida axborot texnologiyalaridan foydalanishning muhim jixatlari. Moliyaviy hisobot tahlilining dasturiy ta'minoti va ulardan foydalanish imkoniyatlari. Moliyaviy hisobotni tahlil etishda axborot texnologiyalaridan foydalanish.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

(Laboratoriya ishlari). (Seminar mashg'ulotlari). (Kurs ishi). (Mustaqil talim) o'qinuvchilarga kursatilgan (nomi bo'yicha yoziladi)

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Moliyaviy hisobot tahlilining nazariy asoslari.
  2. Moliyaviy axborotlarni taqdim etish.
  3. Buxgalteriya balans va moliyaviy holat tahlili.
  4. Foyda va zararlarni tahlili.
  5. Pul oqimlari tahlili va uning kutilishlarini bashoratlash.
  6. Xususiy kapital to'g'risidagi hisobot ma'lumotlari asosida o'z mablag'lari manbasining tahlili.
  7. Investitsiyalar va investitsion faoliyat tahlili.
  8. Moliyaviy hisobotlar tahlili asosida xo'jalik yurituvchi subyektlar moliyaviy holatiga kompleks baho berish.
  9. Moliyaviy hisobotlarni tahlil qilishda axborot texnologiyalaridan foydalanish va ularning dasturiy ta'minoti.
- Amaliy mashg'ulotlar multimedial qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkaziladi. Mashg'ulotlar faol va interaktiv usullar yordamida o'tiladi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalaridan foydalaniladi.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Moliyaviy hisobotlarning oshkorligi.
  2. Hisobot ma'lumotlarining taqqoslanuvchanligi.
  3. Infiyatsiyaning moliyaviy hisobot ma'lumotlariga ta'siri.
  4. Sof aktivlarni hisoblash va baholash.
  5. Debitorlik qarzlari tahlili.
  6. Strategik tahlil va prognozlash.
  7. Iqtisodiy nochohorlik tahlili va moliyaviy sog'lomlashtirish.
  8. Qimmatli qogozlar bozorida jarayonlar tahlili.
  9. Kreditga lavozimatlik va likvidlik tahlili.
  10. Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot va uni tahlil qilishning o'ziga xos xususiyatlari.
11. Chet el firma va kompaniyalarida moliyaviy holat tahlili va uning

qiyosiy tahlili.

12. Investitsion loyihalar tahlili va ularning samaradorligini baholash.
13. Statistik hisobotlar tahlili.
14. Soliq hisobotlari tahlili.

Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya qilinadi.

V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)

"Moliyaviy hisobot tahlili" fanini o'zlashtirish jarayonida talaba:

- moliyaviy hisobot tahlilining nazariy va uslubiy asoslari;
- moliyaviy hisobotni tahlil etishning konseptual asoslari;
- moliyaviy holat, foyda va zararlarni, pul oqimlari, kapitaldagi o'zgarishlarni tahlil etish usullari;

- korxonalarining iqtisodiy nochohorligini aniqlash uslubiyoti;

- daromadlar va xarajalar, foyda va zararlarni omilli tahlil etish.

- strategik tahlil qilish va prognozlash, kompleks tahlil etishning, biznesni tahlil etishning raqamli texnologiyalari haqida tasavvurga ega bo'lish;

- buxgalteriya balans ma'lumotlari asosida biznes subyektlarining moliyaviy holatini tahlil qilish;

- aktivlar, kapital va majburiyatlar, daromadlar va xarajatlardagi o'zgarishlarni xo'jalik faoliyati samaradorligi va natijaviylikni retrospektiv, kompleks tahlil etish va istiqbolidagi kutilishlarini prognoz qilish;

- pul oqimlarini joriy va istiqbolidagi qiymatlari asosida xo'jalik faoliyatiga, investitsion jozibadorligiga, kreditga qobiliyatiga baho berish;

- moliyaviy hisobot tahlili asosida faoliyat va biznesni yo'lga qo'yishning muhim segmentlarini bilishi va ularidan foydalana olishi;

- biznes subyektlarining moliyaviy hisobotini tayyorlash, manfaatdorlar uchun tahlil etish, tashxislash hamda natijalarini umumlashtirish;

- moliyaviy holat, foyda va zararlarni, pul oqimlarini tekzor, joriy va istiqbolli tahlilini amalga oshirish;

- faoliyatni joriy va strategik moliyalashtirishni tashkil qilish;

- muhim moliyaviy ko'rsatkichlarni tahlil qilish, ularni prognozlash, omilli tahlil etish;

- boshqaruv qarorlarini tayyorlash va ularni amalga oshirish yuzasidan muhim ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak.

VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

- ma'ruzalar;
- interfaol keys-stadlar;
- seminarlar (manitaviy fikrlash, tezkor savol-javoblar);
- guruhlarda ishlash;
- taqdimotlarni qilish;
- individual loyixalar;
- jamoa bo'lib ishlash va ximoya qilish uchun loyixalar.

VII. Kreditlarni olish uchun talablar:

Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oralig' nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, mustaqil ta'lim bo'yicha berilgan topshiriqlarni bajarish hamda yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishini topshirish talab qilinadi.

ASOSIY VA QO'SHIMCHA O'QUV ADABIYOTLAR HAMDA AXBOROT MANBAALARI

Asosiy adabiyotlar

1. Pardayev M.K., Abdulkarimov I.T., Pulatov M.E., Usmanova D.K. Finansoviy analiz predpriyatiy. Uchebnoye posobiye po opte RF i RLz. T. "Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi" DUK. 2020. 768 c.
2. Raximov M.Y., Kalandarova N.M. Moliyaviy tahlil. Darslik. T.: Iqtisod-Moliy. 2019 -736 b.
3. Raximov M.Y., Astanakulov O.T., Kalandarova N.N. Iqtisodiyot subektlari moliyaviy holatining tahlili. Darslik. T.: Iqtisod-Moliya. 2020. - 410 b.

Qo'shimcha adabiyotlar

4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 24 fevraldagi PK-4611-sonli "Moliyaviy hisobning xalqaro standartlariga o'tish bo'yicha qo'shimcha chora tadbirlar to'g'risida"gi Qarori.
5. "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha xarakatlar strategiyasi to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi PF-4947-sonli Farmoni.
6. Xasanov V.A., Raximov M.A., Muqunov Z.A. va boshqalar. Moliyaviy tahlil. Darslik. -T.: IQTISODIYOT. 2020. - 736 b.
7. Pardayev M.K., Xolikulov A.H., Jumayeva G.J. Investitsion loyixalar tahlili. o'quv qo'llanma. T.: "Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi" DUK. 2020.260 b.
8. Sagdillayeva Z.A., Yuldasheva U.A., Alimov B.B. Finansoviy analiz. Uchebnik T.: Iqtisod-Moliy. 2019. 444 s.
9. Shadrina G.V. Analiz finansovo-xozyaystvennoy deyatelnosti: Uchebnik i praktikum Moskva: Yurayt, 2020. 431 s.
10. Kazakova N.A. Analiz finansovoy otchetnosti. Konsolidirovanniy biznes: Uchebnik. Moskva: Yurayt, 2020. - 233 s.
11. Kulagina N.A. Analiz i diagnostika finansovo-xozyaystvennoy deyatelnosti predpriyatiy. Praktikum: Uchebnoye posobiye. Moskva: Yurayt, 2020. 135 s.
12. Kuzmina YE.YE. Kuzmina L.P. Kompleksniy analiz xozyaystvennoy deyatelnosti. V 2 ch. Chast 1: Uchebnik i praktikum. Moskva: Yurayt, 2020. 225 s.

Axborot manbaalari

13. www.gov.uz O'zbekiston Respublikasi xukumat portali.
14. www.lex.uz O'zbekiston Respublikasi Qonun xujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
15. www.nft.uz O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi rasmiy sayti.
16. www.soliq.uz O'zbekiston Respublikasi Davlat Solik qumitasi rasmiy sayti.
17. www.stat.uz O'zbekiston Respublikasi Davlat Statistika qumitasining rasmiy sayti.

Ushbu "Moliyaviy hisobot tahlili" fanning o'quv dasturi 70410101 – "Buxgalteriya hisobi (farmoqlar va sohalar bo'yicha), 70410102 – "Audit" (farmoqlar va sohalar bo'yicha)" magistratura mutaxassisliklari uchun majburiy fan sifatida "Buxgalteriya hisobi va audit" kafedrasini tomonidan ishlab chiqilgan.

Fanning o'quv dasturi Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti "Buxgalteriya hisobi va audit" kafedrasining 2022 yil "22" 06 dagi 21-sonli, "Iqtisodiyot" fakulteti Uslubiy komissiyasining 2022 yil "22" 06 dagi 11-sonli, institut Uslubiy Kengashining 2022 yil "25" 06 dagi 14-sonli yig'ilishlarida ko'rib chiqilgan va ma'qullangan.

Fanning o'quv dasturi Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti Kengashining 2022 yil 28, 06 dagi 11-son yig'ilishi qarori bilan tasdiqlangan

Fan/modul uchun ma'sullar:

G.J. Jumayeva QarMII "Buxgalteriya hisobi va audit" kafedrasida dotsent, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent.

Taqriozchilar:

Ergasheva Z.E. – Qashqadaryo viloyat MCHJ shaklidagi "Audit-hisob" markazi Auditorlik tashkiloti bosh direktori (Kadrlar buyurtmachi)

Erkayeva G.P. – QDU "Iqtisodiyot va servis" kafedrasida dotsent, i.f.n. (turdosh OTM)

Alikulov A.T.-QarMII, "BHvaA" kafedrasini mudiri, i.f.f.d (PhD).